

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Владимир Руменов Трифонов на тема
**„ИНТЕГРАЦИОННИ ПРОЕКТИ В ЕВРАЗИЯ ПРЕЗ ВТОРОТО
ДЕСЕТИЛЕТИЕ НА XXI ВЕК**
Актуални измерения на отношенията на Русия с Беларус, Китай и Турция“

за присъждане на образователно-научната степен „доктор по политически
науки (Политология – Международни отношения)“

от проф. д-р Динко Динков – УНСС

Основание за представяне на становището: член на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно заповед № РД 38-28/ 14.01.2022г. на ректора на СУ „Св. Климент Охридски“

1. Информация за докторанта (по предоставените данни)

Владимир Руменов Трифонов е изпълнил индивидуалния си план за придобиване на образователно-научна степен „доктор“ в катедра «Политология» в Софийския университет «Св. Климент Охридски». Успешно е завършил курса на обучение, положил е изпитите и е представил проект на дисертационен труд, обсъден на катедрен съвет на катедра «Политология» и е насочен за защита пред Научно жури. По време на докторантурата е направил десет публикации по темата на дисертацията, участвал е с доклади на научни конференции.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

- **Важност и актуалност на проблема**

Представеният дисертационен труд се вписва в усилията за осмисляне на зародилите се нови процеси в различни сфери на обществения живот в рамките на дълбоките промени в света в края на XX и началото на XXI век.

Докторантът Владимир Руменов Трифонов се е фокусирал върху възможностите за организиране на по-интензивно взаимодействие между държави в евразийското пространство и разглежда конкретни проекти на особено заинтересовани страни към развитието на процесите в тази част на света. На базата на съотнасяне между тях авторът прави своите изводи и внушения за читателите.

По същество в дисертацията се изследва едно ново измерение на интеграционните процеси, свързано с един огромен, с много специфики район, което ѝ придава характеристиките на значимо и актуално изследване.

- **Обем и структура**

Дисертацията е вместена в обем от 226 страници, като включва увод, пет глави, заключение, библиография. Към него са добавени приложения – общо 12 страници. Съдържанието на всяка от петте глави е разпределено в отделни точки и подточки. Структурирането придава прегледност на изложението, но в някои структурни единици като Втората глава има неуместни теоретизирания по повод на интеграционните процеси в Европа. Да, доколкото интеграционният модел, синтезиран в днешния Европейски съюз, се счита за най-успешния, то уместно е други проекти да се съотнасят към него. По повод на интеграцията в Европа са разработени различни теории и концепции за интеграционните форми на интернационализация на обществения живот, които намериха място в много учебници. Но в много от тях дълбоката същност и специфика на Европейския съюз остава неразбрана и са своеобразни опити да го вместят в калъпа на национално-държавната идея,

а той е своеобразно нейно отрицание (наречената федералистка теория е пример за това).

- **Използвана научна литература**

За разработването на дисертацията са използвани 375 източника, сред които монографии, студии, статии, политически документи и интернет публикации. Всички материали са използвани добросъвестно, цитирани са коректно. За разработването на дисертацията са подбрани и използвани релевантни на темата източници. Оформеният научен апарат е надежден, не поражда съмнения за злоупотреба с чужди публикации и подпомага читателите и особено следващи изследователи.

3. Оценка на дисертацията и получените научни резултати. Критични бележки, препоръки и въпроси.

Дисертационният труд на Владимир Руменов Трифонов анализира проблемите пред лансираните проекти за интеграция в евразийското пространство и на този фон търси актуални измерения на отношенията на Русия с Беларус, Китай и Турция, но неизбежно засяга и ролята на извънрегионални фактори. Въпреки, че авторът заявява, че приема за теоретична основа школата на реализма за обяснение на процесите в международните отношения, на практика неговият подход е силно повлиян от геополитическите постулати за осмисляне на процесите в света. Това е и неизбежно, защото самото понятие Евразия се ражда в теоретичните конструкции на създателите на геополитиката като подход за обяснение на явленията в международното общуване.

На базата на концепцията на Халфорд Макиндер, че който владее „хартленда“ (евразийския материк) ще владее света, интелектуалци от руската емиграция след събитията от 1917 г. разработват и лансират през 1921 г. концепция, съгласно която, Русия е нещо уникално – нито европейско, нито азиатско, че на нея е предопределено да се реализира като *sui generis* в евразийското пространство. След разпадането на Съветския съюз тази идея беше възкресена от много, предимно руски автори, в чиито виждания докторантът добре е вникнал. Евразийската идея беше подхваната като алтернатива на европейска перспектива за Русия, но от Петър I тя е ориентирана към Европа като носител на модерността. Тази история ограничава силата на въздействие на евразийската идея и в наши дни, но непреодолимата сила на обстоятелствата си проправя път чрез идеи и политики, ако те са състоятелни. Засега Русия не успява да направи опита за изграждане на Евразийски икономически съюз като конкретизация на евразийската идея в успешен модел за постигане на мечтаното величие.

Китай също моделира своя Евразия, който не е в унисон с руската идея за собствена евразийска сфера на влияние. Турция също видя след разпадането на СССР възможности за засилване на влиянието си в Кавказ и Централна Азия. Никой не може да пренебрегва ефектът от начина по който други първостепенни фактори като САЩ и Европейския съюз възприемат проектите на Русия, Китай и Турция. Считаю, че Владимир Трифонов може поне частично да сподели изложените тук мои разбирания по темата на дисертацията. Основание за това ми дава съдържанието на дисертацията.

За да поставим обсъждания труд в контекста на актуалните реалности, у мен възникват много допълнителни въпроси и очаквам докторантът да откликне на следните питання:

1.В изложението той споделя очакването си, че след обтягането на отношенията със Запада, Русия ще засили вниманието си към Евразийския икономически съюз като настоява той да се развива по модела на отношенията с Беларус. Очаква ли войната в Украйна да засили тази тенденция?

2.След изключването на Русия от световната междубанкова система за финансови телекомуникации SWIFT какви са възможностите за прилагане на създадената през 2017 г. руска версия за предаване на финансови съобщения SPFS (System for Transfer of Financial Messages) в рамките на Евразийския икономически съюз?

Положителното в тази дисертация е, че тя повдига много въпроси за съвременните измерения на проблемите, пред които са изправени идеите и проектите за интеграция в евразийския район. Считам, че докторантът стимулира читателите сами да търсят отговорите им.

Ако сме много претенциозни, можем да кажем, че дисертацията би получила допълнителна тежест, ако докторантът се беше насочила към ефектите от концептуалните спорове между първостепенни фактори в международната система за организиране на обществения живот и особено сега започващата дискусия за сблъсък между демокрацията и тоталитаризма, за гарантиране на сигурността, към стратегическите и геополитическите сблъсъци, в които суровинните и енергийни аспекти имат особена тежест.

Полезно за дисертацията е стъпването на същностните характеристики на Европейския съюз като особен модел на интеграция, който търси решение на проблеми, пред които се изправят относително малките европейски държави. Те не са в състояние самостоятелно да организират ефективен възпроизводствен процес на блага, който предполага мащабност и

обезпеченост с природни и човешки ресурси. С идеите на Жан Моне се търси решение на противоречието между високата надробеност на Европейския континент на множество от „велики“ и „по-велики“, но малки национални държави и императивите за поставяне на общесвения живот на широка основа. В дисертацията липсва изводът, че големите страни в Евразия нямат подобни проблеми. Лансираните от тях идеи, инициативи и проекти се обясняват преди всичко със стереотипите на техните имперски амбиции.

От тук следва и логичният въпрос: Какви са шансовете за осъществяване на идеята за евразийски интеграционен блок в условията на взаимодействие между най-големите по население и територия държави, заедно с относително малки и тепърва утвърждаващи своята идентичност държавни образувания?

Оценка на научните и научно-приложни приноси

В автореферата докторантът претендира, че със своята дисертация е направил пет научни приноса. Струва ми се, че ефектите от военните действия в Украйна подлагат на съмнение претенциите във втория и четвъртия. А и самият автор посочва в изводите си, че „на този етап евразийската интеграция се осъществява без да стъпва върху сложните теоретични идеи на евразийците и неоевразийците. Прави се от чисто прагматични и геополитически съображения.“ Високо оценявам създадената солидна база за по-нататъшни изследвания на процесите в евразийското пространство. Намирам за много полезна систематизирана информация за зараждането и развитието на евразийската идея, на основата на която могат да се правят по-нататъшни изследвания.

Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът е посочил десет свои публикации (четири в сп. „Политически хоризонти“, три публикувани доклада пред научни конференции) които наистина са посветени на различни аспекти на темата на дисертацията.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява синтезирано съдържанието на дисертационния труд и в резюме представя идеята, тезата, и резултатите от изследването.

7. Заключение

На оценяване е подложен резултатът от една успешна докторантура. Докторантът Владимир Руменов Трифонов е извършил сериозна събирателска и аналитична работа и е създал добра основа за обосновани изводи. Въпреки силното политизиране на всякакви опити за организиране на по-интензивно взаимодействие между страните в евразийското пространство, с този труд той демонстрира нюх и способности на обективен изследовател, който, стъпвайки коректно на постижения в осмислянето на проблемите, свързани с промените в тази част на света, създава свое оригинално произведение. С дисертацията си докторантът дава убедителни аргументи за аспирациите си към докторска степен. Приканвам и останалите членове на научното жури да гласуваме **за присъждането на Владимир Руменов Трифонов образователно-научната степен „доктор по политически науки (политология – международни отношения)“.**

30 март 2022 г.

.....

/проф. д-р Динко Динков/